

ارزش‌های حقوق بشری در اندیشه شهید مزاری

عبدالله فکور

این خاطر مهم می‌دانست که تا به ستمگری‌ها، خصومت‌ها و جنگ‌های که در طی چندین قرن بر جامعه افغانستان واقع شده پایان داده شود.

شهید مزاری معتقد بود که جامعه امروز افغانستان، جامعه گذشته‌ای را دارد، وقتی به تاریخ گذشته‌ای این جامعه نگاه می‌کنیم، می‌بینیم تجاوز و ستمگری‌های افراد و اقوام بر یکدیگر شکل‌های عجیب و غریب و متفاوتی داشته‌اند. دولت باید شکل بگیرد و این دولت ارزش‌های بشری را ارزش قائل شود.

او باورمند بود که انسان شریف خلق شده است و باید کرامت انسانی زیر پا نگردهد. این اندیشه شهید مزاری اندیشه حقوق بشری است او معتقد بود که ما باید انسان دوستانه بیندیشیم و انسان دوستانه عمل کنیم، باید قواعد تعیین شود که دولت نتواند بر مردم‌اش ستمگری کند.

شهید وحدت ملی از آگاهی مردم سخن می‌زد، آگاهی که بنیاد شناخت حقوق انسان‌ها است، می‌گفت که مردم به آگاهی خوبی رسیده‌اند، او می‌فرمود که مردم الحمدالله در آگاهی به امورات از مسئولان کرده پیش‌تر است، مردم ما تجربه‌های زیادی در کشورش دارند که در پرتو آن می‌توانند به حقوق‌شان برسند.

ارزش‌های حقوق بشری ارزش‌هایی است که لزوم نظام سیاسی و اجتماعی دموکراتیک تأکید دارند. باور به حقوق بشری از باور به حکومت مردمی و دموکراسی نمی‌تواند جدا شود. شهید مزاری می‌گفت که بیابیم ساختار سیاسی زندگی را، خودمان معین کنیم و آگاهانه آن را بپذیریم و به آن رأی

شهید مزاری با اندیشه مدرن وارد سیاست افغانستان شد، او ارزش‌های حقوق بشری را به خوبی تحلیل کرده و پیش‌شرط دولت‌سازی می‌دانست. در یک جامعه سنتی و با تکثر قومی و هم‌چنان در کشوری که چندین سال جنگ جریان داشته است و در آن همه چیز نابود شده‌اند، باید راه حل ارائه می‌شد. راه حل مسئله این بود که ارزش‌های حقوق بشری باید مراعات شوند. ارزش‌هایی مانند «کرامت انسانی»، «تعیین سرنوشت»، «آزادی بیان و عقیده و مذهب»، «برابری همه مردم و اقوام» و «عدالت اجتماعی و سیاسی» از ارزش‌های بشری هستند که در تحقق شکل‌گیری یک دولت لازمی‌اند. دولتی که ارزش‌های حقوق بشری را نداشته باشد، دولت مردمی نیست.

ارزش‌های حقوق بشری و انسانی، سازمان اجتماعی عادلانه‌ای انسانی را به ارمغان می‌آورد. وقتی یک جامعه سازمان اجتماعی عادلانه داشته باشد، دولت عادلانه‌تری را شکل خواهد داد. در این نوشتار شماری از مهم‌ترین ارزش‌های حقوق بشری در اندیشه شهید مزاری به تحلیل و تبیین گرفته شده است.

کرامت انسانی

شهید مزاری ارزش‌های حقوق بشری را مقدم بر این مطلب می‌دانست که انسان‌ها تابع کدام فرهنگ، دین و یا مذهب هستند، چه قومی و چه ملیتی دارند و در کدام جای زندگی می‌کنند. شهید مزاری می‌گفت: «در این سرزمین همه حق زندگی سیاسی و اجتماعی دارند، در این جا اقوام و مذاهب مختلف است، همه باید آزاد زندگی کنند و هیچ کس حق ندارد زندگی‌اش را بگیرد.» او ارزش‌های حقوق بشری را به

بدهیم و در آن تکلیف نهادهای سیاسی و حدود اختیارات آن را مشخص کنیم. همه این‌ها را هم براساس عدالت و حقوق انسانی مشخص کنیم.

تعیین سرنوشت

شهید مزاری می‌گفت که همه ما و همه اقوام در افغانستان باید از حق تعیین سرنوشت‌شان برخوردار باشند، انتخابات برگزار شود که همه بتوانند در آن اشتراک کنند. او برای این‌که همه مردم برابرانه در تعیین سرنوشت‌شان اشتراک بتوانند انتخابات‌های ریاست جمهوری و پارلمانی را مطرح کرد. نحوه و چگونگی انتخابات را به صورت شفاف بیان می‌کرده و می‌گفت که راه بیرون رفت مسئله افغانستان برگزاری انتخابات است، آن هم به نحوه‌ای که حقوق همه اقوام و ملیت‌ها و احزاب در نظر گرفته شود. شهید مزاری روی معیار نفوس در انتخابات تأکید می‌کرد، او می‌گفت که امروز برنامه‌ریزی روی مسائل فرهنگی، سیاسی و اقتصادی روی برنامه نفوس یک اصل پذیرفته شده بین‌المللی است.

آزادی بیان، عقیده و مذهب

آزادی بیان و عقیده و مذهب در کشور چند مذهبی از اهمیت اساسی و بنیادی برخوردار است، در افغانستان مذاهب با پیروانی که دارند حق دارند که آزادی داشته باشند، مذهب‌شان به رسمیت‌شان شناخته شود و هیچ نوع جرمی در امور مذهب مردم وجود نداشته باشد، افغانستان خانه مشترک همه اقوام و مذاهب کشور است. او می‌گفت که من هیچ وقت نه شیعه گفتم، نه سنی. نه بعد از این می‌گویم؛ چون شیعه، سنی و این مسائل، بازی است. این بازی قدرت‌ها است و الا در این کشور هم شیعه بوده و هم سنی، در این جا (باهم) زندگی کرده. روی این جهت به همه مذاهب احترام قائل بود.

برابری و مساوات

شهید مزاری از همه مهم‌تر، برابری همه مردم و اقوام را مهم می‌دانست، امروزه مردمان دیگر کشورها با برابر دانستن و با مراعات کردن برابری‌شان توانسته اختلاف‌های نژادی و قومی

را حل کنند، این مسئله برای افغانستان بسیار مهم است که همه مردم و اقوامش در یک برابری و مساوات زندگی کنند، از حقوق برابر برخوردار باشند و هیچ کسی تحت هیچ شرایطی شهروند درجه‌دار محسوب نشود.

عدالت اجتماعی و سیاسی

عدالت اجتماعی و سیاسی از دیگر ارزش‌هایی است که شهید مزاری برای‌شان ارزش قائل بود، سهم اقوام برابر با اشاعه نفوس‌شان در امورات سیاسی از دیدگاه شهید وحدت ملی بسیار مهم بود، از این رو، تعدیل واحدهای اداری را در افغانستان مطرح می‌کرد. می‌گفت این ناعادلانه است که یک واحد اداری پنج هزار نفوس داشته باشد و یک واحد اداری دیگر ۱۶۰ هزار نفوس داشته باشد، از یک اُسوالی ۱۶۰ هزار نفری هم یک نماینده در پارلمان بیاید و از یک اُسوالی ۵ هزار نفری هم یک نماینده بیاید. وی می‌گفت که خط مشی و استراتژی حزب وحدت تفاهم بین ملیت‌ها و اقوام افغانستان است، که طبق نفوس و شعاع وجودی خود، در تصمیم‌گیری سیاسی شریک باشد، براساس نفوس مجلس تشکیل شود و براساس نفوس هم دولت روی کار بیاید، این خط مشی حزب وحدت است. شهید مزاری، مرد بزرگ دادخواهی در افغانستان بود، کشور که در آن استبداد بیداد می‌کرد. او با همه کشمکش‌های داخلی که موجود بود ارزش‌های حقوق بشری را، وارد حوزه سیاست و اجتماع افغانستان کرد و جایگاه آن را در ردیف رسالت حقوق بشری، به مثابه تکلیف بشری و ثابت برای مطالبات حقوق فردی، اجتماعی، انسانی و سیاسی ملیت‌های محروم کشور، تعریف و بازگو کرد.

سیاست قبل از شهید مزاری؛ با مفاهیم ضد حقوق بشری چون ظلم، استبداد، ستم، قتل، حق تلفی و حذف همراه و همسرشت شده بود و گذاره‌های ارزش بشری و انسانی توسط شهید مزاری ظهور گردیده است.

عدالت در در دیدگاه شهید مزاری، در قالب الفاظ و کلمات نبوده است او عدالت را برای همه می‌خواست. تنها از موضع رئیس یک حزب و رهبر جامعه عدالت برایش مهم نبود؛ بلکه عدالت را در حوزه شخصی و نفسی خود عملی و جاری کرد.